

Internationella teaterinstitutet ITI

Världsorganisationen för scenkonst

Budskap för världsteaterdagen 27.3.2024

Budskapets författare: Jon FOSSE, Norge

Norsk författare, dramatiker

Originalspråk norska, översättning Teaterinfo Finland TINFO

Budskap för världsteaterdagen 2024 av Jon FOSSE

Konst är fred

Varje enskild människa är unik, och samtidigt lik alla andra människor. Det unika är det yttre som kan ses, självfallet, men det finns också något inuti varje enskild människa som tillhör enbart denna människa. Vi kan kalla det själ, eller ande – eller så behöver vi inte sätta ord på det, utan bara låta det finnas där.

Men samtidigt som vi är olika är vi också lika. Människor från alla delar av världen är i grunden lika, oavsett vilket språk vi talar, vilken hudfärg vi har, oavsett vilken hårfärg vi har.

Det är kanske något av en paradox, att vi samtidigt är helt lika och olika. Och kanske människan är paradoxal i sin spänning mellan kropp och själ, mellan det mest jordnära och immanenta och det som överskrider de materiella, jordiska begränsningarna.

Men konsten, den goda konsten, kan på sitt förunderliga sätt kombinera det helt unika och det universella, ja den kan få det unika, det främmande kan man säga, att bli universellt förstått. Den bryter ner gränser mellan språk, kontinenter, länder. Den sammanför inte bara det som kännetecknar varje enskild person, utan också, i en annan mening, det som kännetecknar grupper av människor, till exempel nationer.

Och konsten gör det inte genom att göra allt likadant, tvärtom, den gör det genom att synliggöra det som skiljer oss, det främmande. I all god konst är det just det främmande, det som man inte helt förstår och ändå på något sätt skönjer, det gåtfulla kunde man kanske kalla det, som fascinerar, ja som skapar den transcendens, det överskridande som all konst måste innehålla och leda oss till.

Och jag kan inte tänka mig ett bättre sätt att förena motsatser på. Det här är motsatsen till de våldsamma konflikter som vi så ofta ser sig utspela i världen, som förstör det främmande, det unikt annorlunda, ofta med hjälp av bestialiska teknologiska innovationer. Det finns terrorism. Det finns krig. För människan har också en djurisk sida, en sida som drivs av instinkt, där den andre, det främmande, inte upplevs som något fascinerande gåtfullt men i stället som ett hot mot den egna existensen. Och då försvinner det unika, det som skiljer oss och ändå är universellt begripligt, och blir till en kollektiv likformighet där det som är annorlunda måste utplånas. Det som utåt sett skiljer sig, till exempel en religion eller politisk ideologi, blir något som måste bekämpas och tillintetgöras.

Krig är en kamp mot det innersta i människan, det unika. Och det är en kamp mot all konst, mot konstens innersta väsen.

Jag har valt att tala om konst i allmänhet, inte om teaterkonst i synnerhet, eftersom all god konst, återigen innerst inne, handlar om samma sak, om att få det helt unika, det helt säregna, att bli universellt. Den kombinerar det unika och det universella i sitt konstnärliga uttryck. Inte genom att fjärma det unika, men genom att framhäva det, genom att låta det främmande framträda tydligt.

Det är så enkelt som att krig och konst är varandras motsatser, på samma sätt som krig och fred är varandras motsatser. Konst är fred.

Jon Fosse

Jon Fosse (1959) är en norsk dramatiker och författare. Han är känd för sin omfattande produktion som inkluderar pjäser, romaner, diktsamlingar, essäer, barnböcker och översättningar. Hans stil kännetecknas av minimalism och känslomässigt djup, vilket gör honom till en av de mest uppsatta dramatiker i världen. År 2023 tilldelades Fosse Nobelpriset i litteratur för hans pjäser och hans prosa som ger röst åt det osägbara. Fosses verk har översatts till över femtio språk och de har satts upp på över tusen scener världen över. Hans minimalistiska och introspektiva pjäser, som ofta gränsar till lyrik, prosa och poesi, fortsätter den dramatiska tradition som etablerades av Henrik Ibsen på 1800-talet. Fosses arbeten har förknippats med postdramatisk teater, men hans romaner har beskrivits som postmodernistiska och avantgardistiska på grund av deras minimalism, lyrism och okonventionella användning av syntax.

Jon Fosse utforskar det mänskliga tillståndet och behandlar teman som osäkerhet, ångest, kärlek och förlust. Med sin säregna stil och djupgående studie av vardagliga situationer har han etablerat sig som en viktig person inom samtida litteratur och teater.

TINFO

Teaterinfo Finland TINFO är det Internationella teaterinstitutets (ITI) centrum i Finland.